

610<sup>(37)</sup>

1-13\*

8/12

0

A. J. Mahloana

610

5p (104)

K34/12

PP. 1-13

Diuvwa Cattle ind

APR 22 1948

Dikxomo tša sesotho tša manaka a matelele,  
 tša ho hotelela - hōlela hodimo, tša thēle  
 e nnyenyane, tša ditudi, ke tšona tše di tsebēha  
 -ho. Kxomo he e retwa bare kxomo  
 e kxomolela māšivana mahlo. ke diithsōthsōma  
 melomo. <sup>na nko ya Rabotšisi lō.</sup> Metse re feta ya Balala, ya  
 ba rua, <sup>kxomo</sup> re feta ka tšona. Kxomo ke  
 phōšfōlō ye e ratehala bathong, e ya  
 lewa, le bolokō bya <sup>ona</sup> ~~ya~~ bo a rateha  
 Metala ya dikxoma ke ē: Nala, Nalana,  
 tala, talana, tšehla, tšehalana, kwebu, ketšwana,  
 khunōng, khwinara, tšeba, tšebana, tšumō, tšungwana,  
 pududu, pudutšwana, e ntsa, e swana, e hitša,  
 e hitšana, e tšupya, e tšupyana, e thlaba,  
 e thlabana. Kxomo e e senaho dinaka  
 bitšwa ~~ya~~ e tšupyana e swana. he  
 xona e bitšwa sekolō. kwebu o rebeletšē  
 -ho o bona ke ithlakela, ke mama kobo  
 ka lōdi. Sebaratlano ke mōlei, o jela  
 patše ka ntlong, a tšwela mare lebotong.  
 Makxoka a Rapotšane, tsiba sa hahoke  
 lewa, re tla tšabēla <sup>M</sup> mapanōng, makxō-  
 weng re ka se ye. Sebanki ~~sa~~ makxōweng  
 tša mabala e bothitho, se ~~ap~~ makxōphana,  
 makxōphana nkxōweng, ke dineto tša dikxomo.

II  
610

S. Divuiwa

K34/12

Dinaka tša Makxwatha, ke tša ho kadielela  
 fase, dinaka tša dintlelere ke tša ho ya  
 kxakala le hloho. Sōsō dinakana tša ka ke  
 Fula ke di bona ke kxomo tša Babasweu.  
 Mmala o o naho le seeto ke o tee fela  
 Bare tsokōtla forothla molomo sa makhura  
 o jeleng. Maina ke ona a a naho le  
 direto. byaleka ha motho a kare  
 Sekhukhune se bona ke sebataladi,  
 Hlohatloha e hloha kxale modiša wa kxomo  
 o hloha nayo. Mebalakamoka e ya ratexa.  
 Dikxomo xa di kxobokanywe hore di be le mmala  
 o thswanaho, di no lesiwa tša thlakanana. Maina  
 a mathswaō ke thlako ya Phala, setei, le  
 lethakala la mōthlwari. Mathswaō a diiwa ka  
 thipa ba a sēha ba nipa tsebē ya tšwa madi.  
 Mathswaō ha a thswanē, he motho a ka timelelwa  
 ke pudi a e nyaka, yare ka moraho ha ngwaha  
 a di bona šakeng la yo mongwe a humana di  
 thswailwē, monye a šona o ha ruo diēla molato,  
 a fata sebašō, a (pata) lofišwa kxomo, ka ho  
 tša di thswaya o ha be a nata ho di utswa.  
 Lethswayō ke sēna sēta sa hore motho a  
 tsebe divuiwa tša hake. Ka hore mebala yōna  
 e no thswana, fela mathswayō a fapane.

610

5. Diruiwa

K34/12

He ba nekiša kxomo kxale, ba be ba thšela  
 mabele ka serotong se ba reho ke mmotša,  
 sa tala sa ba sa šaka se tšwile mothlapha.  
 Dikxomo ke tša banna, monna yo mongwe  
 le yo mongwe yo e baho wa motse ke tša  
 hahe, le mašimane yo mongwe le yo mongwe  
 yo e baho wa motse ke tšaba. He ba reta  
 le ho tliša maatla a mašimane yo ho sen-  
 rang kxomo ka habo bare: ke yo diša ke na  
 ošo, ke thšaba bodutu ba hae. Mašimane yo  
 yo a thšabang ho diša ba a mo opela bare:  
 Mašiahodiša a bo-kxomo, a bolaya noha  
 a ba-kxomo, are ke mmutla a bo-kxomo,  
 a fa kokoahle a bo-kxomo, kokoahle a haša  
 a bo-kxomo, a e fa papahle a bo-kxomo.  
 Dikxomo di ana barina Peta. Mosadi ha ana  
 taotō le dikxomo, o baša difala tša mabele Peta.  
 Monna he a hwile, o bolokwa lešateng la  
 dikxomo, ka motxopha wa kxomo, o phuthelwa  
 ka motxopha o sa hwibitše madi. Nama ya  
 ho hloba batho ya sedimō ha e thšelwe ho  
 letswai, o jewa e le bašula. He ba re fêlo fa  
 ke pholong bava he e le naha ya lešū, le ya  
 byang byo bareho ke mphafa le monulêla.  
 Sešaka, koxane, sefodyufudu, nabile, mothlwa, basetê,  
 a se mabyang a mabotse a dikxomo.

610

IV

5. Diruiwa

K34/12

D Sehore sa ho bolaya dikxomo ke monatwane. Se mela naheng ya ha Matlala kwa ye felang. Se thoma ho bolaya dikxomo he se thoma ho khukhuthša, kxomo e ve ho nwa metse, e name e bipelwe e hwe. Ka letsatsi ho ka no hwa tše thselebo hoba lesome le tše pe pedi. Monatwane o lōbiša batho kudu. Diruiwa di tšwa he letsatsi le se no tutela. Dikxomo di hōrōka he tšatsi le sa tšo sobela. Dikxomo di nošwa mathapama. Di nwa ha tehe bela ka letsatsi. Di tseba ka bodibeng, meise a di bōya mo mabelōng, tša enna. Diruiwa di fudišwa dihōreng tša mašema, khuiting tša dinoka, le meeding. Dikxomo he di fudišwa mo šepane dia ota, selemo tša šiteha. Hala naka ya phaka e sa lla meraka e be le hona, kwa merakeng ho be ho dula masohana ba diša dikxomo tša kroši le tša banna. Ba beba diša e be ba be banna, ba be ba thlatholwa ke tšatsi le motho a hōrōka<sup>ho</sup> mosadi. Ke hona a ha lesa ho nna merakeng. Merakeng baja dikeke, dinamā tša diphelele, dikxomo di hšwa di boye di fidiwa ke maswana, di hangwa habedi ka letsatsi.

610

.Diruiwa No. 5

K34/12

Bašimane ba hlwa ba bušiša ba banyenyane  
 ba le tehe, bona ba kaname ka fase ha  
 sehlae, ba thlômile makokwane; ba se ba nne  
 ka Sankae. Bašimane ba rutana ho šuha  
 Hape la mmilo, ba phuthela bôsêpa ka Hape la  
 mmilo bare ho yó a sa tsebehó thalókó ye.  
 na o ka šuha Hape <sup>la mmilo?</sup> are eng, bona bare  
 nthši! Ba nama bare tšea he! A nama ale  
 tšea a le šuha-šuha, a du kxapitla masêpa.  
 Ba ha nama ba jo mo ~~te~~ hšeha hela a ntra  
 fononó. Mo hongwe bare na o ka epa nonyana  
 hšwé-hšwé, wane eng. Bare nthši o ka se  
 epe. Ba nama bare šé; Bare o e thome ka  
 fase, he <sup>a</sup> sa ne ka ya epa o ha jo nabunya  
 lešêpa, <sup>a</sup> jo re didididi. Pelo ya ba ya  
 pota mohotšwana, <sup>kanle</sup> Ba omile ka dihtšehó he  
 diatla di bôya di re falé. Mo hongwe bare <sup>y</sup>  
 kitima o bitša "Kxôrotswala" O tla nō eta o <sup>bitša</sup>  
<sup>are</sup> are Kxôrotswala wé! Hea bôya o tla humana  
 ba je le mothlana wa kxomo bare o ~~je~~ felwé  
 ke kxôrotswala. Fa xongwe bare sepela o yo  
 kxa meetse ka pohôyadentala, xwa rialo  
 nkxweté, motho wa mošimane o tlanamaa yo  
 kxa byang a bo tata ka malodi, a ya  
 sedibe ng a o kxa metse, a kxéla kxôrotsa.

610

VI

K34/12

Diriviva No. 65

Leina le lengwe la nkxwetê ke nkxokxo.  
 Nkxokxo ke mošimane ya moxalo. Bašimane  
 xe ba le madišong ba rutana ho ja bontsi  
 ka dithoka le ho fošana ka tšona. Bare  
 o sa tšwela bare "Phaha ha e ete: Phetolo  
 Ho eta Nakedi: Ba tla rana ba thoma ho Ap  
 Kxatša ka dithoka. Mo hongwe bare  
 Malewe! Phetolo: Mmaho! Ba namile ba thomile  
 xo betša ya a rilehō mmaho ka dithoka. He  
 motho are mmaho e bare o tseba ho phêpa.  
 Bašimane ba kxwa dikxôphane, ba ekxa mebetšwa  
 a ya mphoša-mašba. Ba hlaba dikxôphane ba  
 di panketša ka mebetšwa. Ba opeka kopelo ya  
 dikxôphane e e vho: Ha die tsikeli, mma  
 mma ke o diša bobête. Ba thlaba ditlwe  
 kwa naxeng. Ba opeka kopelo ye evho  
~~ditlwe~~ dikweretwene se mpolaišo mala he ba ija  
 dikweretwene se mpolaišo mala. Ba thika dironyana  
 ka dithoka le mebutša. Ba rutana ho namela  
 makaba a dikxomo. Ba a panyana, ba fotana.  
 Ba a ~~na~~ lwašwa ke kxôšoro ka dithoka are tšeo  
 kxang ya moketše, he o e tšene o tseba hore le  
 ha nama le thulana le phošetšana. He yo  
 mongwe, a fentšwe o inee a naha. Mongwe  
 a pipana nahi.

610VII

K34/12

Diruiwa si.

Mo hongwe ba ahela bašimane dintlo ka  
 mathaladi, bare o ka senya ntlo ya motete, ke  
 o ka e senya, e namile o ho tswaboka ka  
 thupa, he ba kxona ho fathla, mošimane  
 ore ho fathla a be a konôpetše. Lešaka la  
 dikxomo le ahiwa ka dithata hoba mekaka.  
 Kxoro e ba mo pele ha lešaka, ke mo banna  
 ba verelaho melato hona le mo banna hona.  
 Kxoro e tswalelwa le lešaka di tswalelwa ka  
 diphika. Lešaka le a bêwa hore baloi base  
 ke ba tseba ka lešakeng ho lōya dikxomo.  
 Le bêwa ke ngaka. Masadi wa mohwana ha a  
 itšeele baloko ka šakeng. He motho a nyaka,<sup>kxomo</sup>  
 ya habo a ka se jo itšenêla ka šakeng a  
 ithiba, o lothša banna pele kxorong, are ke anyaka.  
 Ba kxona ba mo dumelela ho tseba hore a lebelele  
 kxomo ya habo ka šakeng. Dikxomo di hamelwa  
 kxorong. Kxomo e hlabelwa ka kwantle a  
 kxoro, ka hore dikxomo letšona di kxona ho  
 emêla byalo ka motho. Di a bokelêla mo  
 ngwe e hlabelweho hona. Masadi wa  
 metswetsi ha a dumelelwa ho tseba ka šakeng.  
 Bana ba dumeletšwe. Ho no kxothwa pholo  
 ya mmala o mobotse, ya e ba yōra e di  
 tswadisaha. Tše dingwe di a thakxōtwa.

610

VIII

Dinuiwa. 5

K34/12

Motse o mongwe le o mongwe o na le pohoya  
 ana. He kxomo e lemaletše di e boela kamoka  
 dipoho tša e namela. He dipoho di e hoetše  
 ha ba lefe selo. Banna ba tla e bōna hore  
 ke memeru ka e pharetše hothle e sena  
 maese. Ha ba di nweše dihlane he e le di  
 memeru. Ba hlabèha kxomo ka mohlabèho hore  
 e thlokwe ke dipoho. Ba tla šetša kxomo ya  
 memeru hore e tswalela kae? He namane e  
 phetile ba tsehtšō ~~se~~ seatla ba e nthša.  
 Batho fela ba ba lemohileho ho ~~thusa~~<sup>thusa</sup> di'kxomo  
 he di patilwe ke bōna ba ba di šomang.  
 Dikxomo tša dinaba di bōlwa menyanya.  
 Matholohatse a ho tswala<sup>tswala</sup> a tsoya ka mesethlō  
 mo dirakeng. Namane ha e dule le mmayōna  
 e nna lešakaneng la dinamane. Kxomo ya tswetši  
 e ~~na~~ Xangwa khatsele, ya jiwa ke basimane.  
 Dinamane di nna le pudi di dišwa natšō.  
 Dikxomo di a makatōng, xwa ema leschana la  
 di eta kipele he di boela hae, la thlanola kxara  
 la di šiša. Kxoma e e thopitweho e thšetwa  
 ka metsofi ke basadi. Diraka tša dikxomo di a  
 ntipa he e le hore kxomo e thula tše dingwe.  
 Pōš e fahōtwa he e ipatile le he e sena mmala  
 o mo botse. Ba di faxōla ka thipa.



610

Diruwa 5. <sup>X</sup> K34/12

Bolwetsi byo bo tsebehang serotswana,  
 ba bongwe ke khukhama le lehetha le madi.  
 Ba bitša dingaka hore di thibele malwetsi  
 a mabyalo ka lehota mp madiatšepeng a naha,  
 ba kokotele dikokwang. Dikxomo he di sa  
 fokina di ba a di löya, mo hongwe ba di leke.  
 He kxomo e robehile ba a e fapa ka dithe-  
 tana, ka moraho he ba bona e palehwa ba  
 a e bolaya. Diruwa di hlabiwa lebakeng la  
 menyanya, le he ba hloba batho moxos le ho ba  
 dira sedimo. Ba ka no ba bolaya kxomo he e  
 thuba batho he e kweše, fa hongwe e ba bolaya.  
 Kxomo e ka bolaya he e hlabisa mabakeng  
 a batho e hseba mabona e a fo fa. He hlabisa  
 ba kxomo ba hlabisa menyatsane o o ya nana  
 ya ne buru ya na, ba e phalaphatha.  
 Ba nyaka motho yo a hlabisa, yo a sa  
 harlekang bana, yo a sa eng basading ba  
 bantši ba diphele. Ba e hlabisa ka kxomo.  
 Ba e ripa moxolo hela e sero wa fase. Ba lesa  
 madi a fatale. Kxomo he e hlabiwa ho rapywa  
 banna mo motseng hore ba ho e phalaphatha.  
 E abiwa ke monye wa yona a ripahanya  
 ditho ka selepe: Hlono ke ya motlalabye e ripwa  
 mo malaleng. Motlalabye o tokona dithlolo tsa  
 batholo.

610

X  
Dinwiwa. 5

K34/12

Maina a ditha tša kromo ke a: Mothlobolô,  
dithapa, dithlakwana, Šothwane, mohodu, ngati,  
mala a mahole, mala a manyenyane, motsila,  
moseki, seropê, le koro, lehetla, ditxwelê,  
thele, matswele, lăbelô, thôta, mohano, mašika,  
sebeubeu. Sebete, maswato, kroxokro, moholô,  
leleme, lehanô, tsebo, leihlo, molomo, nko, mohlhane,  
Boko, pelo le mmoko le monyetšane le diphio.  
Diphio, mala le mohodu ke tša basadi le baketsoio.  
Banna bare ho bua ba beše sebete, ba se bitša  
sebete, sebete banna moholo. Ba a se sehebana  
ba seija kxorong, ke yôna nama ya banna.  
Dithlakwana, Šothwane, mot ngati ke tša badiša.  
Lekoto ke la morwa wa leitšibolo. Lekoto  
le lengwe ke la ho beha mašate. Lekoto la monoho  
ke la morwa wa latebho yo moholo. Sehuba  
ke sa kxadi Mašika a nthšwa mothlobolông  
a dina dithapo tša ho rokanthša matlalote  
ho roka matata. Thele e ya šimelwa ya jiwa  
ke banna kxorong. Phatla ya kromo e dina  
boramphašana. Mohodu wa kromo o ya  
sehwa ka thong<sup>ko</sup> wa šuhiwa, wa dina mothfa  
nthšu wa setsiba. Mothlanthšu ke lesotô la  
la setsiba. Tlato la kromo le a šuhiwa la  
dinwa kobo ya bošihô. Boloko bo a kxopha.

610

XI  
Diviwa 5.

K34/12

Sebuduba<sup>ke</sup> sa morotò ha se jewe le santhlotò.  
 Sebuduba ha se na nama, santhlotò se ka babèka  
 motho. Marapo a a lahliwa, thlohe e re ho  
 Kokoowa e fehiwe modithateng tša Kxorwana,  
 ya lapa. Dikxomo di hamiwa ke modiša, ka  
 Kxorong. O di bofa makotò a, aseke a di tšena  
 ka makubung. Namane e anywa pele, ba tla ba  
 e hama morokotšò. He namane e hwile ba e hama  
 sekutwane. Kxomo e kxakiwa dinaka, ba thšela  
 maswana ka morifing a Kxona, thšelwa pitšeng  
 ya maswana a matata. Maswana a elehwa, a nthšwa  
 makhuma. Baeng ba fiwa di keke le thlòya ke ba  
 lapile. Basimane ba tšwa morokotšò, ba tšuba di thithi  
 ka yona. Maswana a pudi ha baes, fela basimane  
 ba a di hama kwa rahong, ba a thlakanthšè le  
 mabilo, le marula. Dipudi di hamiwa ka bošihò  
 fela, mantšiboa dipotšane di a leswa tša nyanya.  
 Di nku ha di hamiwe. Matlalo a dinku a dira  
 letata la bothitho. Kxapa ke nku e esa fahòlwaha  
 nku ya lethòlahatsè e bitšwa mmuthaleha.  
 Phoko ke pudi ya tona e e fahòtšwèhò,  
 phokwana ke pudi e e seng e fahòlwè. Phòkwana  
 mašomò wa yora ke ha bebottletšà. Matlalo a  
 dipudi a dira letata, ditsiba le mapèkana  
 a basimane.

610 XII  
Diruwa . 5

K34/12

Dikxoxo<sup>o</sup> ke dinonyana tša <sup>M</sup> malepa a ha  
 senwamadi. Mohala wa dikxoho ke ho jewa fela,  
 batho ba bantšho ba bantši ha ba je kxoho, ka  
 hobane e ja dithšila. Dikxoxo di se pola mo ntle  
 ha di ahelwe dintlwana, makxopa a kxoxo  
 a jewa, fela makxopa a diruwa ha a jewe,  
 a a lahlwa. Dikxoxo di ahelwa dintlwana  
 tša methlathlana ka mašašare a mebetlwa  
 hore di beele kateng. Dikolobe di be di  
 ntše di le hona tša sesotho tša ho se  
 hole, tša di tsebe tša dintlwana. Kolobe  
 ya poho ye ya adingwa hore e yo  
 hoela, ya lefiwa ka kolobyana ya  
 mabutha-poho. Kolobe bare e ya thlatša  
 he tswala. Batho ba bantši ha ba je  
 kolobe, ba a e ila. Setšei sa mmamaka  
 ya mohlatswa, ke leina la mpya. Eha nayō  
 le lona ke leina. Mpya ka e vatehe e bitšwa  
 molōšō. He motho a ka era yo mongwe  
 are mpya, ba kalwa. Mpya e ya thlatša  
 byalo ka kolobe. Mpya he e palešitše  
 e fekwa ke dikxotho. Mpya e be e  
 ntše e nna le batho kateng, e no  
 thswana ke le kxomo

610

610

XIII

Divina 5

K34/12



Dimpya di rutwa ho tsoma le ho lōta di ~~lōta~~ <sup>lōta</sup>  
 Dimpya di ruetswe ho leta ka hae. Dimpya di a re <sup>re</sup> ~~re~~ <sup>re</sup>  
 di kochō, kxateng, baxdo-xole naka ya Phala e sa ~~sa~~ <sup>sa</sup> ~~sa~~ <sup>sa</sup>  
 dimpyanyana di be di fiwa batho fela, ba none, <sup>re</sup> beele  
 mpyanyana, motho a ~~be~~ <sup>be</sup> beele. Dikatsē di be di le  
 dipaha tša naha, monna yo mongwe bare Ratha thelang  
 a humana phaha e thlatsitse dipahana, e di a tšea  
~~a~~ ya natsē hae a di otha, ba Bokane batšea dipa  
 hana ka di <sup>ru</sup> ~~ata~~ <sup>eba</sup> ya, dikatsē. Katsē ~~ka~~ e tumiše ka  
 hobane e ya utswa. E rateha fela ka hobane eja  
 mahotto. Katsē e jela batho dišebō, hae ratehe  
 bathong. Ha hona di phōlōfōlō tše dingwe tša ho  
 ruwa ke batho ba bantso ka ntle le tšona  
 tše. Diphōlōfōlō he di bōnwa di a bolawa,  
 tau le nkwe he di bata, di thlabelwa mekxōsi ya  
 sebata-kromi ha di ka bōnwa. Tše thikwa, tša  
 bolawa.

Di tšwa ho:

Mr. A. J. Mahloana,

P.O. Sandfontein,

Matlala Cent. School,

Via Pietersburg.

end s 610